

(65–97). A DIMITRIEV áttekintő írása Ingermanland történelmi térképein található helynevek problémáját dolgozza fel. Ingermanland egy 15 000 négyzetkilométernyi terület a Ladoga-tó környékén, Oroszországban. A szerző két okból is kiemeli a jelentőségét: oroszok és finnek ezen a helyen érintkeztek először egymással, valamint ezen a területen különösen tetten érhető a különböző kultúrák (finnugor, finn és orosz–finn) évszázadokon átnyúló hatása; mindez tükröződik a térképen olvasható nevekben is (99–111). S. NYSTRÖM névelméleti tanulmányával szerepel a kötetben: írásában V. DALBERG és W. VAN LANGENDONCK munkásságát jellemzi, megállapítva, hogy a névtudomány számos elméleti megközelítésű munkával gazdagodott az utóbbi években (113–24). Az első rész végén L. ELMEVIK KARL INGE SANDREdre emlékezik (125–9), majd egy összefoglaló következik a svéd névkutatás 2008-as eredményeiről (131–55).

3. Rövidebb írások és recenziók. – A következő részben TH. ANDERSSON, S. FRIDELL, B. JØRGENSEN, M. L. NIELSEN és P. VIKSTRAND egy-egy rövidebb írással szerepel, majd a harmadik fejezetben a recenziók következnek. Ezek között találkozhatunk inkább elméleti kérdéseket tárgyaló művekkel (pl. S. BRENDLER: *Nomematik. Identitätstheoretische Grundlagen der Namenforschung*), egy-egy névtani kutatás ismertetésével (pl. R. HEUSER: *Namen der Mainzer Straßen und Örtlichkeiten*), vagy éppen folyóirat-ismertetéssel is (171–241).

KLEIN LAURA

STUDIA ANTHROPONYMICA SCANDINAVICA 27.
TIDSKRIFT FÖR NORDISK PERSONNAMNSFORSKNING
Szerkesztők: EVA BRYLLA – LENA PETERSON
Swedish Science Press, Uppsala, 2009. 164 lap

1. A skandináv személynévkutatás folyóirata 2009-ben 5 tanulmányt, 1 beszámolót és 14 recenziót tartalmaz. A négy svéd és egy dán nyelvű tanulmány előtt angol absztraktok olvashatók, az egyes szócikkekét fél-egy oldalas angol nyelvű tartalmi összefoglalók követik. (A folyóirat sajnos továbbra sem tartalmaz egységesen lefordított tartalomjegyzéket.)

2. Tanulmányok. – PER VIKSTRAND kereszténység előtti szakrális személynevek eredetét kutatja, Skandinávia protoskandináv és viking korszakának neveit vizsgálja (5–31). Rovásírásos feliratok, helynevek, irodalmi források alapján tekinti át a protoskandináv időszak névállományát, kiemel olyan neveket, melyekben természetfeletti lények megjelenéseit ismerhetjük fel. Megállapítja, hogy a különböző skandináv nyelvek kialakulásának idejére, azaz a viking korszakra is jellemzőek az olyan értelmes szóösszetételt tartalmazó személynevek, melyek szakrális elemet tartalmaznak, istenek neveit, megjelöléseit, valamint a 'szent' szót. A vizsgált nevek eredete és jelentése nem egyértelmű; a szakrális személyneveknél feltételezhető, hogy olyan kultikus kifejezésekből származnak, mint például

a 'szentély öre'. A történeti-etimológiai írás szerzője vallástörténeti kutatási anyagának elemzése során hangsúlyozza a névtani módszerek alkalmazásának fontosságát. EVA NYMAN az Uppsalai Egyetemen végzett kutatási eredményekről számol be (33–52), a személynevek és a társadalom kapcsolatával, a nevek társadalombeli szerepével foglalkozik. Számos lehetséges vizsgálati területet vázol fel: személynevek és vallás a skandináv területeken a kezdeti időktől, hogyan alkalmazták a személyneveket a családi viszonyok jelölésére, mit mond el a férfi és a női nevek kapcsolata a társadalom múltjáról és jelenéről. GUÐRÚN KVARAN dán nyelvű tanulmányában (53–71) azon keresztény férfinevek izlandi elterjedését vizsgálja a 17. századtól napjainkig, melyek megtalálhatóak az 1703-as, 1801-es, 1845-ös és 1910-es izlandi népszámlálásokban, valamint a mai nemzeti nyilvántartásban. A főként az Ószövetségre visszavezethető férfineveket időbeli és területi eloszlásuk szerint is csoportosítja, függetlenül attól, hogy ma használják-e őket. Rámutat arra, hogy a Bibliából és egyéb keresztény szövegekből eredő nevek leginkább Izland nyugati területein voltak népszerűek, és legkevésbé Dél-Izlandon. Korpuszában összesen 65 férfinév szerepel, közülük azonban 21 név már nem használatos, pl. *Asariás, Jeremiás, Jóáb, Kleófas, Sakkeus, Timóteus* és *Peófilus*. EMMA SKÖLDBERG ÉS MARIA TOPOROWSKA GRONOSTAJ lexikográfiai szempontból elemeznék köznevesült keresztnéveket (73–96). Tanulmányukban 15 olyan név lexikai tulajdonságait vizsgálják (pl. mellékjelentést, stilisztikai minőséget, produktivitást), amelyek megjelennek svéd összetett szavak utolsó elemeként. Ilyen nevek közé tartozik a *-knutte* (pl. *charmknutte* 'elbűvölő, aranyos'), a *-petter* (pl. *viktigpetter* 'tudálékos, mindentudó') és a *-maja* (pl. *kladdmaja* 'rendetlen, maszatos kislány'). A szerzők ismertetik e nevek néhány közös jellemzőjét: például a legtöbb ilyen név férfinév, és az általuk alkotott összetett szavak gyakran negatív képzet-társítást hordoznak. Bemutatják, hogy három egynyelvű svéd szótárban hogyan jelennek meg az ilyen jellegű összetételek. TOMAS HEDBERG a svéd jelnyelv ún. személynévjeleit tanulmányozza (97–114). A jelbeszéddel kommunikáló embereknek személynevükön túl – siketek vagy sem – tartozhat a személynevükhöz egy jelnyelvi személynévjel, a saját, egyedi jelük is. A szerző, aki maga is siket, az 1980-as évektől napjainkig több mint 2600 svéd ember jelnyelvi személynévjelét gyűjtötte össze. Fotókkal és ábrákkal illusztrálva 3000-nél több jel eredetét ismerteti, és különböző szempontok szerint (külső megjelenés, viselkedés, hasonlóság, földrajzi és társadalmi hovatartozás, iskolai szám, hivatalos személynév) osztályozza is őket. Írásában híres emberek jelnyelvi személynévjeleiről és a földrajzi nevek svéd jelnyelvben való szerepéről is olvashatunk. A hosszabb tanulmányok után EVA BRYLLA (115–7) rövid beszámolója következik a 2008. október 2–4. között Mainzban rendezett névtani ülésről, mely átfogó képet nyújtott a jelenleg Németországban és a szomszédos európai országokban folyó családnév-kutatási projektekről.

Recenziók. – A svéd, dán, norvég, angol és német nyelvű értékelések főként skandináv szakirodalmi munkákkal foglalkoznak, de többek között német névtani munkák eredményeiről is beszámolnak. Az összesen 14 recenzió közül 2 kongresszusi anyagot, 2 köszöntő kötetet, 6 személynevekkel és 3 névelmélettel kapcsolatos kiadványt, 1 névjogi kötetet ismertet. Mindezek közül kiemeljük a 2006-ban Umeåban megrendezett „Nevek többnyelvű és multikulturális környezetben” szimpóziumról beszámoló kötetnek (134–6), MINNA SAARELMA 795 finn gyereknevet bemutató kézikönyvének (140) és a svéd Svärdsjö egyházközség 1515–1619 közötti bírósági feljegyzéseit tartalmazó kiadványának (149–51) az ismertetését.

3. A folyóirat e számának magyar vonatkozású részletei. – ROBERT NEDOMA beszámol a 2002-ben Uppsalában megrendezett 21. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus anyagát tartalmazó 4. kötetről, mely névszótárak, névprojektek, névtervezés témában összesen 45 írást tartalmaz, köztük Nemes Magdolna magyar helynevek általános elemeit feldolgozó tanulmányát (137–40). A német Duden Lexikon családneveket feldolgozó kötetének svéd nyelvű ismertetése (121–3) kiemeli, hogy történelmi okokra visszavezethetően több magyar családnév is található a német névanyagban, például *Farkas, Nagy, Szabó*.

VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT

ORTNAMNSSÄLLSKAPETS I UPPSALA ÅRSSKRIFT

Szerkesztők: MATS WAHLBERG – KATHARINA LEIBRING – STAFFAN NYSTRÖM
Ortnamnssällskapet i Uppsala, Uppsala, 2009. 104 lap

Az Uppsalai Helynévtársaság 2009-es évkönyve összesen kilenc helynévi témájú tanulmányt tartalmaz, hat szerző tollából.

LENNART ELMEVIK kötetnyitó tanulmányában *Möjbro* nevének korábbi etimológiai levezetései közül emel ki egyet (5–10). A falu neve egy összetételből született, melyben a *bro* 'híd' előtt álló első tag eredete vitatott. A szerző bizonyítása alapján az a korábbi elmélet tekinthető helyesnek, mely szerint a kérdéses tag a jelenleg *Sävaån* nevű folyó régebbi elnevezésével hozható összefüggésbe. ELMEVIK második tanulmányában (11–8) egy 1912-es, JÖRAN SAHLGREN nevéhez fűződő elméletet fejleszt tovább, amely Svédország tizennyolcadik legnagyobb tava, a *Skagern* nevének eredetét magyarázza. SAHLGREN megállapításával egyetértve ELMEVIK is egy önálló jelentéssel bíró tó létezését feltételezi a helynévben.

STAFFAN FRIDELL első tanulmányában egy tócsoport neveiről értekezik (19–37). A tavak elnevezései felettébb hasonlóak (*Askaken, Åskaken* stb.); valószínűsíthető, hogy ugyanabból az alakból vezethetők le. A tanulmány két lehetséges etimológiai magyarázatot ismertet. FRIDELL második tanulmányában (39–47) öt rövid cikkben hat dél-smålandi falu – *Borsna, En, Horn, Stenhöga, Vålje* és *Valid* – nevét értelmezi. *Borsna* egy **Borsne* elnevezésű tó nevére vezethető vissza, amelyben a 'kicsi gödör' jelentés konzerválódott. *En* falu neve az 'ösvény a víz mellett' értelmezésre vezethető vissza. *Horn* valószínűleg szintén egy tó nevéből származik, jelentése 'szarv', ami a tó háromszögre emlékeztető formájára utalhat. *Stenhöga* nevét a *stynia* 'nyög, sóhajt' igéből vezeti le a szerző, és elképzelhetőnek tartja, hogy szintén egy tó nevével hozható összefüggésbe. *Vålje* és *Valid* írások által összetévesztett helynevek, eredeti jelentésük szerint úgy értelmezhetők, hogy 'a tölgyerdő a gázló mellett' és 'körülzárt terület a fűzfacsomók körül'.

REINERT KVILLERUD saját születési helyéről, egy *Sjöröd* nevű farmról ír (49–55). A birtok neve a korábbi értelmezés szerint 'irtás közel a kocsuúthoz a mezők között'. A szerző bizonyítása alapján viszont valószínűbbnek tűnik, hogy a név az 'irtás közel a sziklás dombocskához' jelentésre vezethető vissza.